

Riktlinjer för synonymhantering i Snomed CT

Version 1.0

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2022-1-7745
Publicerad www.socialstyrelsen.se

Innehåll

Inledning.....	4
Utveckla synonymer i Snomed CT.....	4
Allmänt om hantering av synonymer	5
Case sensitivity.....	5
Förkortningar.....	5
Utskriven form som rekommenderad term	6
Förkortning i rekommenderad term.....	6

Inledning

Det här dokumentet vänder sig till personer som arbetar med att lägga till, ändra och granska innehållet i Snomed CT i Authoring-verktyget.

Dokumentet utgår från SNOMED CT Editorial guide och *Språkliga riktlinjer för översättningen av SNOMED CT till svenska* (Socialstyrelsen).

Som komplement finns principbeslut som kontinuerligt fattas av Socialstyrelsen. Här hamnar beslut om hur enskilda exempel ska hanteras. Dessa ska följas oavsett vad andra dokument säger. Eftersom dokumentet fortlöpande fylls på kan det innebära att nyare beslut upphäver äldre, varför hänsyn alltid måste tas till det senast fattade beslutet i en viss fråga.

Utveckla synonymer i Snomed CT

- Ett begrepp i Snomed CT har alltid en svensk beskrivning av typen rekommenderad term och kan ha valfritt antal synonymer av typen acceptabel term.
- När synonymer utvecklas är det viktigt att synonymen har samma betydelse som fully specified name (FSN).
- Innan engelska synonymer översätts ska det föregås av en analys – de behöver inte ha samma betydelse på svenska och ibland uppfyller de inte grundläggande kvalitetskrav.
- När en synonym är mer specifik än FSN har den inte samma betydelse. Synonymen kan istället vara aktuell för ett underordnat begrepp (barnbegrepp).
- En synonym får inte ha en bredare betydelse än FSN. Synonymen kan istället vara aktuell för ett överordnat begrepp (föräldrabegrepp).
- I vissa fall kan en synonym som i sig själv kan uppfattas som mer allmän än motsvarande FSN vara acceptabel (men inte rekommenderad), om sammanhanget där den används förtydligar att den har samma betydelse som FSN.
- En synonym kan användas för att representera ett begrepp som förekommer med olika stavning. Exempel: *sigmoideoskopi* och *sigmoidoskopi*.
- Om rekommenderad term är på svenska kan en latinsk term användas som synonym.
- Om rekommenderad term är på latin kan den svenska termen läggas till som synonym.
- En synonym kan innehålla en eponym (en person som av någon orsak fått ge namn åt en företeelse). Exempel: *misstänkt Downs syndrom*, *Creutzfeldt-Jakobs sjukdom*.

Allmänt om hantering av synonymer

- Vid tillägg av synonym ska någon form av referens/information finnas som visar på behovet och relevansen av önskad synonym. Det kan vara användarfall, beskrivning av hur väl förankrad termen är och i vilka grupper eller antal förekomster i professionella sammanhang vid sökning på till exempel Google.
- En synonym får inte vara alltför snäv i sitt användningsområde. Dialektala eller väldigt lokala uttryck (till exempel vid ett enstaka sjukhus), tillåts inte.
- I vissa fall kan även olika ordklasser för rekommenderad term och synonym förekomma, så som ett substantiv som synonym till en fras. Exempel: 289084000 |har svårt att amma| från hierarkin kliniskt fynd har synonymen ”amningsproblem”.
- Samma term kan accepteras som synonym för två eller flera begrepp, om det kliniska sammanhanget där synonymen används gör att innebörden av termen tydligt överensstämmer med FSN.
- Det är viktigt att en term som används i ett system är kopplad till rätt begrepp. För full förståelse av vad ett begrepp står för, se alltid FSN.

Case sensitivity

Svenska termer följer språkliga riktlinjer och inleds med liten bokstav. Anledningen till att man sätter en ”Case Sensitivity Indicator” i Authoring-verktyget är för att tala om hur termen ska hanteras avseende stora och små bokstäver om den infogas i löpande text. Ett enstaka ord som står för sig själv (och som inte är ett egennamn, speciell förkortning osv.) skrivs med inledande liten bokstav enligt svenska konventioner.

Förkortningar

Allmänt kan sägas att i valet mellan en förkortning och en utskrivna form bör den utskrivna formen väljas som rekommenderad term. Dock finns många förkortningar som har använts så mycket i språket att de är mer kända än sin utskrivna form, och då kan förkortningen väljas till rekommenderad term. De språkliga riktlinjerna förordar att den utskrivna formen ändå läggs till inom parentes efter termen, om termen ”står för sig själv”. I en rekommenderad term som är en sammansättning där en initialförkortning med versaler ingår behöver den utskrivna formen inte anges (se *Språkliga riktlinjer för översättningen av SNOMED CT till svenska*, punkt 3.3.1).

Var observant på att användning av förkortningar ökar risken för förväxling då förkortningar i större utsträckning kommer att bli dubletter. Det är viktigt vid konfigurering av ett system där termer ska visas att förkortningen väljs från rätt begrepp.

- **Exempel:** *RLS* kan betyda restless legs men är även en skattningsskala, *RLS-skalan (Reaction Level Scale)*.

Kontrollera om förkortningen finns i andra delar av Snomed CT, om den gör det, tänk en gång till. Observera att alla svenska förkortningar ska skrivas ut inom parentes, inte efter bindestreck, trots att detta leder till en varning i Authoring-verktyget.

Utskriven form som rekommenderad term

När den allmänna regeln om att i första hand välja en utskreven form som rekommenderad term tillämpas, kan två synonymer skapas om dessa bedöms som relevanta och efterfrågade. Dels en synonym med enbart förkortningen, dels en synonym där förkortningen kombineras med den utskrivna formen.

- **Exempel:** till den rekommenderade termen *perifer intravenös kateter* skapas två synonymer: *PVK* respektive *PVK (perifer intravenös kateter)*.

Förkortning i rekommenderad term

Om en förkortning används ”ensam” som rekommenderad term bör den enligt de språkliga riktlinjerna följas av den utskrivna formen inom parentes. Den utskrivna formen, såväl som förkortningen ensam, kan anges som synonymer om det bedöms som relevant och efterfrågat.

- **Exempel 1:** till den rekommenderade termen *DNA (deoxiribonukleinsyra)* kan synonymerna *deoxiribonukleinsyra* respektive *DNA* skapas.

I vissa sammansättningar kan det vara smidigare att använda en (väl känd och etablerad) förkortning i den rekommenderade termen. De språkliga riktlinjerna nämner *idiopatisk TSH-brist* och *MR-flebografi* som exempel. Kontext och behov avgör om också den utskrivna formen av förkortningen ska ingå i den rekommenderade termen, eller om det är lämpligare att den utskrivna formen framgår av synonymer.

- **Exempel 2:** Till den rekommenderade termen *CDS-skalan (child depression scale)* kan till exempel *CDS-skalan* vara en lämplig synonym som upplevs som mer hanterlig i vissa sammanhang där det klart och tydligt framgår att CDS står för child depression scale.
- **Exempel 3:** Till den rekommenderade termen *maligt melanom med BRAF V600E-mutation* behöver knappast en synonym som *maligt melanom med B-Raf proto-onkogen, serin/treoninkinas-V600E-mutation* läggas till (annat än på direkt önskemål med vederbörliga referenser om användbarhet och behov).